

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, י"ח תשרי תשפ"ה

מסכת בבא בתרא קי"ז-קכ"ג ♦ נגעים ה', ה' - ו', ח'

גליון מס' 1326

השבוע בגליון

- ♦ "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה" - גם במקומו?
- ♦ אין זה איסור, כי אם כלל נימוסי ודרך ארץ
- ♦ הסטייפלער: אחות צעירה ודאי יכולה להנשא לפני אחיה המבוגר
- ♦ סעודת מצווה לרגל סיום מסכת בתשעת הימים

- ♦ הראויים להשתתף בסעודת סיום מעמד מיוחד לתומכי התורה

- ♦ ומה דינו של סיום לימוד חומש?
- ♦ הפתרון המבריק של האמרי אמת זצ"ל
- ♦ ההבדל בין תענית בכורות לשאר הצומות
- ♦ למי שייכים המקומות החדשים ב"מזרח" שהורחב
- ♦ צודקים, אבל צריכים לשלם

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מבט קדימה

שתי מסגרות משקפיים החזיקו בידיהם, והרכיבון חליפות על חטמם הרוטט. הלום של חמישים שנה עומד להתגשם ולהפוך למציאות. האנייה עמדה להפליג, איש צוות אדיב ליווה אותם אל חדר המגורים ששכרו, ולאחר ששקעו בכורסותיהם, נזכרו יחד בכל אשר עבר עליהם בעשרות השנים האחרונות.

מסיבות שונות ומשונות נגזר עליהם לחיות מרבית חייהם מנותקים מבני משפחתם. ארבעת ילדיהם היו בגילאי 8 עד 12 כאשר נאלצו להפקידם בידי הסב והסבתא המסורים ולהרחיק לארץ נכר. יום רדף יום, שנה רדפה שנה, ובשנים הראשונות התעוררו בכל בוקר עם תקווה עזה, כי היום הזה יעשו כל שלאל ידם לשוב ולפגוש בילדיהם.

השנים נקפו. המציאות סירבה להכנע לתכנוניהם, ורק לאחר עשרות שנים בהן התייששו, מצאו עצמם מפליגים לפגישה הסטורית עם "הילדים". כן, הם ידעו כי זה מכבר הפכו ילדיהם לסבים מאושרים, אך בפיהם נותרו "הילדים", כמו עצר הזמן מלכת. **בעודם** מפליגים בלב ים, נערכו בני המשפחה קדחתנית לקראת המאורע. "הסבא והסבתא" שהיו עד כה סמלים נטולי גוף, עמדו להופיע בכבודם ובעצמם. אולם גדול נשכר. תקרובת כידי המלך. חוברת ובה תרשים של שושלת המשפחה הופקה ביד אומן. צלמים לא היה צורך להזמין, הם התקבצו מאליהם להנציח את הרגע המיוחד. **הפגישה** היתה באמת מיוחדת.

דף קכ"א בישיבה הלך אחר חכמה, במסיבה הלך אחר זקנה

"לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה" - גם במקומו?

בסוגייתנו מבאר הרשב"ם (ד"ה "להלן") שבנות צלפחד בן חפר נישאו לפי סדר גילן כדברי לבן הארמי (בראשית כט/כו) "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה". האם זהו כלל הלכתי, ואם כן, האם הוא נוהג בבנות בלבד או שמא גם בבנים, ומה מקורו. פוסקים רבים חיו את דעתם בנושא זה. ה"טור" בהלכות כיבוד רבו ות"ח (יו"ד סוף סי' רמ"ד) כתב: "ובמסיבה של משתה או של נישואין הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש". כדברים הללו כתב גם הרשב"ם בסוגייתנו (ד"ה "במסיבה"). לכאורה כוונתם לומר, שבמשתאות או במסיבות נישואין יש לכבד את המבוגרים ולהושיבם בראש המסובים. אולם, הב"ח (שם) מבאר, שכוונת ה"טור" לומר, שאין להקדים את נישואי הבן הצעיר לנישואי אחיו המבוגר ממנו. לדבריו, פירוש המילים "הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש" הוא - להשיאו ראשון. גם לדעת הש"ך יש להשיא את הבנים לפי סדר לידתם. האם אכן **אסור** להשיא בן צעיר לפני בן מבוגר, ועל מי מוטל דין זה, על האב שלא ישיא את בנו שלא לפי סדר הולדתם, או שמא איסור זה מוטל על האח הצעיר, שלא ישיא אשה לפני אחיו הגדול. ומה בנוגע לבת צעירה, מותר להשיאה לפני אחיה המבוגר ממנה? על כך ועוד בשורות הבאות.

יש המביאים (שו"ת "אבני חפץ" סי' כ"ה), כי למרות שסוגייתנו עוסקת בבנות צלפחד, וניתן היה לומר, שעל בנות בלבד להקפיד שלא להנשא לפני אחיותיהן המבוגרות מהן, אך בנים צעירים לא ימנעו מכך, מאחר שהם מחוייבים במצוות "פרו ורבו", מכל מקום, מאחר שההמתנה לאח המבוגר נובעת מן החובה לכבדו (כתובות קג/א), ממילא, הנמנע מנישואין מחמת כך נחשב כאנוס! לפי דעה זו, מוטל איסור על אחים צעירים להנשא לפני אחיהם המבוגרים מהם. מעתה, כאשר נדון אם כלל זה תקף גם לגבי אח מבוגר אשר אינו בכור, תהא ההכרעה תלויה במחלוקת הפוסקים, אם דיני כבוד נוהגים באח בכור בלבד, או גם באח המבוגר אשר אינו בכור (ראה מחלוקת בדבר זה בשו"ת הלק"ט א-קכו, שו"ת "שבות יעקב" ח"א סי' ע"ו ושו"ת "חתם סופר" ח"ו סי' כ"ט). לאור זאת, יש גם לדון אם אח צעיר חייב להמתין לנישואי אחותו המבוגרת ממנו, מאחר שגם שאלת החובה לכבדה שנויה במחלוקת הפוסקים (ראה "שבות יעקב" שם ו"ברכי יוסף" יו"ד סי' ר"מ).

אין זה איסור, כי אם כלל נימוסי ודרך ארץ: אולם, דעה זו, שמוטל איסור על האח הצעיר לשאת אשה לפני אחיו המבוגר ממנו, יחידה היא. כך אנו מוצאים בספרו של המהרש"ם (ה"ג סי' קל"ו) אשר כתב באופן ברור ביותר: "איסור זה אינו רק בכלל נימוס ודרך ארץ". לפיכך, רק לגבי בנות יש להקפיד עליו, אך אין לעכב נישואין של בן צעיר, מאחר שהוא מחוייב במצוות "פרו ורבו". ולא זו בלבד, אלא שלא האח הצעיר הוא המצווה להימנע מלשאת אשה לפני אחיו המבוגר, אלא **האב** הוא זה שעליו מוטל להשתדל בנישואי בניו המבוגרים לפני ילדיו הצעירים, האח עצמו אינו מצווה במאומה (כן ביאר הגר"י קנייבסקי זצ"ל את דעת הש"ך בספרו "תולדות יעקב" עמ'

צעילוי נשמת

מרת **שושנה אורנשטיין** ע"ה
ב"ר אבנר רייכמן ז"ל
נלב"ע כ"ג בתשרי תשפ"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י בעלה ידידנו
הר"ר אשר אורנשטיין שיחי

צעילוי נשמת

מרת **אסתר גולדה כהנא** ע"ה
ב"ר אלתר יעקב וגיטל ויזל ז"ל
נלב"ע י"ח בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **ישעיהו יצחק בורנשטיין** ז"ל
ב"ר חיים אליעזר ז"ל
נלב"ע י"ט בתשרי תשס"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

שכ"א). אמנם, מדברי ה"חתם סופר" זצ"ל נראה, כי הוא הקפיד לשמור על נוהג זה, והוא אף מספר כי רבו, רבי נתן אדלר זצ"ל שח לו, כי פעם אחת התיר להשיא שלא לפי הסדר "ונכשל". על כן, מסיים ה"חתם סופר", לא אעבור "על דברי תורה!" ("אגרות סופרים" כ"ט).

ראוי לציין, כי מלבד המהרש"ם הנ"ל, לדעת פוסקים רבים (שו"ת "אגרות משה" אה"ע ח"ב סי' א', שו"ת "מנחת יצחק" ח"ח סי' קכ"ה), דברי הרשב"ם, הטור ורש"י (במדבר לו/יא) שאין להקדים את נישואי הבן הצעיר, אמורים רק כאשר שני האחים כבר באו בקשרי שידוכים. או אז, את "מסיבת הנישואין" יש לערוך לבן הגדול לפני אחיו הקטן ממנו. אף בנות צלפחד המוזכרות בסוגייתנו, אומר הרבי מצאנז זצ"ל (שו"ת "דברי יציב" אה"ע ס" ט), יתכן שהן נישאו ביום אחד, ומשום כך גם סדר נישואיהן נקבע לפי סדר לידתן. לסיכום, לדעתם, אין, אפוא, לאח הצעיר להימנע מלישא אשה לפני אחיו הגדול ממנו, וכן דעתו של ה"חזון איש" (קובץ אגרות ח"א סי' קס"ו). אמנם, כתב בעל ה"מנחת יצחק" (שם), כי מכל מקום, אם הדבר מתאפשר, יבקש הצעיר מחילה מאחיו הגדול על הצער שנגרם לו, אך אין הדבר מעכב.

הסטייפלער: אחות צעירה ודאי יכולה להנשא לפני אחיה המבוגר: מלבד זאת, הורה הסטייפלער זצ"ל, שלכל הדעות, אין כל מניעה להשיא בת צעירה לפני אחיה המבוגר ממנה, שהרי דרך העולם הוא, שהבנות נישאות בגיל צעיר יותר מהבנים (ספר "תולדות יעקב" עמ' שכ"א).

דף קכ"ב/ב יום שפוסקין בו מלכות עצים למערכה

סעודת מצווה לרגל סיום מסכת בתשעת הימים

בתחילת חודש אב נמנעים, עדה עדה לפי מנהגיה, מאכילת בשר ומשתיית יין, משום צער החורבן. אולם, המשתתף בסעודת סיום מסכת רשאי לאכול בשר ולשתות יין, שהרי הוא נהנה מסעודת מצווה, שיותר לערכה גם בתקופה זו. סוגייתנו מהווה את אחד המקורות לכך, כלהלן.

בעל הנימוקי יוסף מצטט את דברי גמרתנו, שיום ט"ו באב נקבע לשמחה משום שבו ביום סיימו לכתוב את העצים לבית המקדש. כידוע, בעל הנימוקי יוסף עוסק בפירושו על הרי"ף בנושאים בעלי השלכה הלכתית בלבד, ומכל מקום הוא מצטט גמרא זו העוסקת בדבר שנהג בתקופת בית המקדש, משום שמכאן יש ללמוד "שהוא מנהג לשמוח בענין מצווה, עד שכשהשלימה עושין שמחה ומשתה ויום טוב". ואכן כתב הרמ"א (שולחן ערוך יו"ד סי' רמ"ו סעי' כ"ו), "כשמסיים מסכתא, מצווה לשמוח ולעשות סעודה, ונקראת סעודת מצווה". מקור נוסף להנהגה זו הוא דברי אב"י (שבת קיח/ב) אשר העיד על עצמו, כי בעת שראה תלמיד חכם שסיים מסכת, עשה יום טוב לתלמידיו. ה"ים של שלמה" (בבא קמא פ"ז סי' ל"ז) מציין את דביקותו הרבה של אב"י בתורה ואת שמחתו העצומה בלומדיה, עד שלמרות סבלו הרב ממחלת מעיים חמורה שלקה בה, ערך סעודות מפוארות למסיימי מסכת.

הראויים להשתתף בסעודת סיום: בעל ים של שלמה גם מוסיף, כי מהנהגתו של אב"י נלמד, שמצווה לשמוח עם מסיימי מסכת, והמשתתף בסעודה הנערכת לכבוד הסיום, אף שהוא עצמו לא סיים את המסכת, נחשב לו הדבר כסעודת מצווה. אכן, הש"ך (יו"ד סי' רמ"ו סעי' כ"ו) מציין את הנהגתו של מהר"ם מינץ, לצרף את בעלי הבתים לסיומים שנחוגו בישיבתו.

האם גם בתשעת הימים שבין ר"ח אב לתשעה באב רשאי אדם לאכול בשר בסעודת סיום, למרות שהוא עצמו לא סיים את המסכת? לדעת המגן אברהם, (או"ח סי' תקנ"א ס"ק ל"ה) אותם אנשים אשר גם בשאר ימות השנה מוזמנים לסעוד בסיומים, רשאים להשתתף בהם גם כאשר הם נערכים בתשעת הימים.

מעמד מיוחד לתומכי התורה: רבי יעקב עמדן הורה, כי מלבד הלומדים שסיימו את המסכת וגבאי בית הכנסת, אין לזמן איש לסעודת המצווה הנערכת בתשעת הימים, מלבד את תומכי התורה. רק הם, למרות שלא סיימו בעצמם את המסכת, רשאים להשתתף בסעודת הסיום. הם, המחזיקים והתומכים בתורה, גם זכאים לשמוח עמה (ביאור הלכה תקנ"א סעי' י').

ומה דינו של סיום לימוד חומש? כל מעשה מצווה, אומר רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קנ"ז) ולפניו רבי שלמה קלוגר זצ"ל (שו"ת האלף לך שלמה סי' שפ"ו), הנמשך על פני זמן, יש לעשות משתה בסיומו. לכן, גם המסיים ללמוד את התנ"ך בלימוד עיוני המלווה בפירושו של אחד מרבותינו המקובלים אשר מפיחם אנו חיים, נחשבת סעודתו לסעודת מצווה, שהרי שמחתו אמיתית היא וראויה. לגבי לימוד משניות, הכל מסכימים כי סעודה הנערכת לסיום לימוד של סדר משניות נחשבת לסעודת מצווה (שו"ת פני מבין סי' ק"ג). אלא, שנחלקו הדעות לגבי סיום משניות של מסכת אחת בלבד, אם לימודה בעיון בלבד מחשיב את הסעודה הנערכת לרגל סיומה כסעודת מצווה (שו"ת בצל החכמה ח"ד סי' צ"ט, שו"ת פרי השדה ח"ג סי' צ"א), או שמא, גם לימוד בהבנה בסיסית די בו כדי להחשיבה לסעודת מצווה (תש' אפרקסא דעניא, ח"א סי' קנ"ד אות ג').

בליל קולות ודמויות הציפו אותם עם רדתם אל החוף. האם עיניהם חוזות את אשר הן חוזות? הם עמדו כפופים ממשא השנים והביטו זה בזה, היינו כחולמים.

נהג, בנם הקטן. פניו חרושי הקמטים לא טשטשו את תווי הפנים שנחקקו בזכרונם. האף נשמט קמעא, האזניים התדלדלו מעט, העפעפיים התרופפו, אך המבט והדיבור. אי אפשר לטעות. לצידו עמד בנם הגדול, סבא של ממש, אי אפשר להכיר, אך ההליכה לא השתנתה. ימין, תנועה קדימה, ושמאל אותו דבר.

בה אחר זה עברו לפנייהם בני המשפחה. למרות התכונן הקפדני, בכל שרר מבוקה ומבולקה. הבן הגדול ביקש להציג בפניהם את חמיו וחמותו הנבוכים, ואחיו טען כי אמו חייבת להכיר את רעייתו תחילה. מפה ומשם משכו בדשי בגדיהם, מן הצד קיפצו ארבעה נינים ובתוון עמדו עשרות נכדים קורנים מאושר.

- **של** מי היא? שאל הסב והצביע על תינוקת בעגלה.

- **"שלו"**, הצביע אחד הבנים על גבר מזוקן.

- **"ושל מי הוא?"** - הצביע הסב על המזוקן.

- **"שלה"** - הצביע המזוקן על אמו.

- **"ומי היא?"** תמה הסב.

- **"היא אשתי"**, השיב הבן.

שמח.

הוא שלו, אהה, והיא שלה, זאת אומרת, הבן שלה התחתן עם הבת שלך וזה הנין של... רגע, מהתחלה. **שעות** ארוכות עמלו הסב והסבתא לעשות סדר במשפחה ולבם כמעט לא עמד בעומס. איזו משפחה למופת. עשרות נכדים ונינים, חתנים וכלות.

אושר אדיר.

למען האמת, כל סבא וסבתא יכולים לחוות חוויה זו, אם רק יקחו לעצמם אתחנתא, ירפו מטרדות היום יום ויביטו בסיפוק על צאצאיהם. הצאצאים אותם צאצאים, הילדים אותם ילדים. הנכדים אותם נכדים והנינים אותם נינים.

רק מה? נקודת המבט. הזווית. כשרואים פתאום את הכל בבית אחת, מתרגשים עד כלות. אבל בעצם, הכל קיים אצל כל אחד.

הימים הנוראים הם הזמן בו יהודי עומד בינו לבין קונו, ועושה חשבון נפש בינו לבין עצמו.

זה הזמן לסקור את העבר, לבדוק את שנעשה, ולתקן את העתיד.

זוהי גם הזדמנות שכדאי לנצל כדי לדאוג על כנפי הדמיון עשרות שנים קדימה ולהביט לאחור על תוצאותיהן של החלטות קטנות אך משמעותיות שנקבל בזאת השנה.

למשל, "הדף היומי".

עומד יהודי ומקבל על עצמו להשתתף בקביעות בלימוד הדף היומי.

החיים לא קלים. לעיתים, האושר והשמחה, החדווה והסיפוק של לימוד הדף היומי, נבלעים בהמיית חיי היום יום. שמחים, מאושרים, אבל גם עמלים ממרוצת החיים.

הצינו רגע את עצמכם קדימה, בעוד... שלושים שנה, נניח. עתה הביטו לאחור בסיפוק אדיר על למעלה מעשרת אלפי דפי גמרא שהספקתם ללמוד במסגרת הדף היומי!

מדהים!

אחרי הימים הנוראים, ורגע לפני שמחת תורה, זה הזמן להתחיל, ליישם את הקבלה. תהיה גאה בעצמך לא רק עוד שלושים שנה, אלא כבר מחר בבוקר.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף קיט/ב אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחותה מארבעים שנה

העיתוי הנכון לפרסום יום ההולדת

יהודי וילנאי נכבד פנה אל ר' שלמה זלמן מוילנא, תלמידו המובהק של הגר"א, כשמצוקתו ניכרת על פניו. ב"ה, הוא זכה להשיא את בנו היקר לבת טובים, אך לאחר החתונה התברר לו להפתעתו, שהכלה מבוגרת מבעלה בעשר שנים... "איני יכול לשאת זאת", הפטיר.

ניחמו ר' שלמה זלמן: במסכת בבא בתרא מבואר, שהכתוב מנה את בנות צלפחד לפי סדר חכמתן, מלבד בפרשת מסעי, אשר בה הן נימנו לפי סדר לידתן. זאת מדוע? שאל ר' שלמה זלמן, והשיב: הרי בנות צלפחד נישאו בגיל מבוגר, הצעירה שבהן עברה את גיל ארבעים. לפיכך, לפני נישואיהן מנו אותן לפי חכמתן, לפי שלא אבו להזכיר את גילן, אך בפרשת מסעי, אחר שנאמר "ותיהינה..." לבני

רבי שלמה כהן מוילנא מביא בספרו (בניין שלמה סי' נ"ט) חידוד נאה לכך שגם סעודה הנערכת לכבוד סיום לימוד מסכת משניות נחשבת לסעודת מצווה. הגמרא (בבא בתרא קמה/ב) דורשת: "כל ימי עני רעים - זה בעל גמרא, וטוב לב משתה תמיד - זה בעל משנה". מבאר רבי שלמה כהן, שהלומד גמרא, ימיו רעים, כי זמן רב חולף עד שהוא מסיים מסכת וזוכה לסעודת מצווה. לא כן הלומד משניות, הוא נמצא תדיר במשתה, שהרי בכל יום ויום הוא יכול לסיים מסכת...

הפתרון המבריק של האמרי אמת זצ"ל: כאשר עוסקים בנושא זה, לא ניתן להתעלם מהברקתו הגאונית של האדמו"ר מגור, בעל האמרי אמת זצ"ל, על הסתירה החמורה בדברי הרמ"א שהכל מתקשין בה. בחלק אורח חיים סימן תקנ"א סעי' י' מונה הרמ"א את סעודות המצווה בהן מותר לאכול בשר ולשתות יין בתשעת הימים וביניהן סעודת אירוסין. מי אשר למד סימן זה מראשיתו, פוקח את עיניו בתמהון, שכן, בסעיף ב' פוסק השולחן ערוך והרמ"א אינו חולק על כך: **"ואין עושין סעודת אירוסין בתשעת הימים! נושאי כליו התאמצו למצוא פתרון לסתירה חמורה זו (עיי' באר הגולה ומגן אברהם שם).** אך הרבי מגור זצ"ל הבהיר, כי לא קשה מאומה. במקור, כך אמר, כתב הרמ"א שסעודת מצווה היא "מילה, פדיון הבן וסיום מסכת **וס"א**", היינו, ספרים אחרים. כלומר, גם סעודה הנערכת לכבוד סיום לימוד של ספרים אחרים נחשבת כסעודת מצווה. לימים, המדפיס, בחכמתו הרבה פיענח את ראשי התיבות הללו באופן מוטעה וכתב **סעודת אירוסין.**

ההבדל בין תענית בכורות לשאר הצומות: נושא זה של סעודות סיום, רחב הוא ואי אפשר להקיף את כולו במאמר אחד, אך טרם סיום נציין חילוק יפה שנאמר על ידי הגאון בעל ארץ צבי (סי' ע"ט) בתשובה לשאלה מדוע בכור המשתתף בסעודת סיום מסכת בערב פסח רשאי להמשיך לאכול כל היום, ואינו צריך לצום בשארית היום, ואילו אדם ששגה ואכל דבר מה ביתר התעניות, אינו רשאי להמשיך לאכול באותו היום?

ענה הגאון, קיים חילוק עקרוני בין תענית בכורות לשאר תעניות. כל תענית מורכבת משני חלקים: **א.** האיסור לאכול. **ב.** המצווה להתענות. לפיכך, אדם ששגה ואכל ביום צום, אף שבכך הפסיד את מצוות התענית, מכל מקום, אין הוא רשאי להמשיך לאכול, מחמת האיסור לאכול ביום זה. אך בתענית בכורות אין איסור לאכול, אלא מצווה להתענות בלבד. מעתה, בכור שאכל דבר מה כבר הפסיד את מצוותו ושוב אין כל עילה לכך שיצום במשך היום... (עיי' שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' מ"ה שדחה את דבריו).

לבסוף, ראוי לציין את דברי המשנה ברורה (סי' תקנ"א ס"ק ע"ג), שבימים אלו אין לערוך סיומים מתוך כוונה תחילה, אלא מי שזכה לסיים מסכת בימים אלו, רשאי לאכול בשר ולשתות יין בסעודת המצווה שתיערך לרגל השמחה הגדולה שנפלה בחלקו.

דף קכב/א לא נתחלקה אלא בכסף

למי שייכים המקומות החדשים ב"מזרח" שהורחב

באחת מעיירות הונגריה נערכו שיפוצים נרחבים בבניין בית הכנסת. הגבאים, אשר זה תקופה ארוכה ביקשו לשכן מכובדים נוספים ב"מזרח" הצר מהכיל, ניצלו את ההזדמנות והרחיבוהו, כך שמכל צד של ארון הקודש נוספו שלושה מקומות ישיבה על ששת המקומות שהיו שם לפני ההרחבה. אם חשבו הגבאים כי מעתה השלום והשלווה ישררו בעירם, התברר להם כי טעות בידיהם, וכי הרחבת ה"מזרח" גררה עמה ויכוחים מרים.

הכל הסכימו, כי ששת המכובדים אשר ישבו בסמוך לארון הקודש לפני ההרחבה, שלושה מהם מצד ימין ושלושה מצד שמאל, ישארו על מקומותיהם. אלא, שהיו שטענו, כי המכובדים אשר ישבו מאז ומקדם בשלושת המקומות הקיצוניים מכל צד של ארון הקודש, צריכים להשאר במקומות הקיצוניים, ולאפשר ליושבי ה"מזרח" החדשים, להתיישב בשלושת המקומות האמצעיים, המכובדים יותר. לעומת זאת, היו שטענו לזכות הוותיקים, כי אין הם צריכים לזוז ממקומם והי מה. אין זה מעניינם העובדה שהנהלת בית הכנסת הוסיפה, שיפצה והרחיבה את בית הכנסת, הם על מקומם הוותיק, אשר עליו כבר ישבו אבותיהם ואבותיהם, ימשיכו להתפלל ברגש ובכוונה. ואילו המכובדים ה"חדשים" יתפסו את המקומות הצדדיים אשר הנהלת בית הכנסת הוסיפה. רב הקהילה שנקלע לסבך הטענות, החליט לפנות אל גדול הדור, ה"חתם סופר" זצ"ל אשר נענה להשיב "בענין הלז שנסתבכו בו הציבור" (שו"ת חתם סופר או"ח סי' כ"ט).

צודקים, אבל צריכים לשלם: איש מן המתווכחים לא צפה את תשובת החתם סופר. צודקים כל המכובדים הוותיקים, פסק, מקומותיהם קנויים להם מאז ומקדם ואין להזיזם מהם. אלא, שעל ששת המכובדים הוותיקים שישבו עד כה במקומות הצדדיים, לשלם ממון לקופת בית הכנסת על השבחת ערך מקומם, שהרי בעקבות הרחבת ה"מזרח" עלה מאד ערך מקומותיהם. שכן, בעבר מקומות אלו היו שוליים ועתה - מרכזיים ומכובדים. ה"חתם סופר" סומך את דבריו על פסקו של המגן אברהם (או"ח סי' קי"ג ס"ק ה', עיי"ש) ועל הרשב"ם בסוגייתנו, כלהלן.

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחוזים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד עכשיו *3029

חדש ראשון התנסות חינם

בסוגייתנו אומר רבי אליעזר, כי שבט אשר נחלה יקרה נפלה בחלקו בעת חלוקת ארץ ישראל לשבטים, שילם תמורתה ממון לאלו אשר נחלה פחותה מזו עלתה בגורלם. ומהי נחלה יקרה? כותב הרשב"ם (ד"ה לקרובה ולרחוקה): "מי שעולה לו גורלו בקרוב לירושלים, מעלה מעות למי שעלה גורלו ברחוק מירושלים שהרחוק גרוע הוא מפני שני דברים. אחד - מפני שרחוק מבית המקדש..."

לכאורה, הרי בחירתה של ירושלים כמקום להקמת בית המקדש היתה ידיעה עלומה בתקופת כניסת בני ישראל לארץ, ורק בימי דוד המלך נתגלה הדבר (עיי' זבחים נד/ב ובתוס' עבודה זרה מה/א ד"ה "כל מקום"). ואם כן, מדוע השבטים שזכו בנחלה בסמוך לירושלים שילמו על כך לשבטים האחרים? על כרחנו, אומר ה"חתם סופר", אמנם בזמן חלוקת הארץ לא שילמו השבטים הקרובים לירושלים ממון לאחיהם, אך לאחר שנים רבות, כאשר ערך נחלתם עלה עקב קרבתה לירושלים הם שילמו ממון לאחיהם. כך גם יושבי ה"מזרח" הוותיקים צריכים לשלם ממון לקופת בית הכנסת על השבחת מקומותיהם, למרות ישיבתם במקומות אלו גם לפני השיפוץ.

דודיהו לנשים", שוב אין הדבר נורא כל כך אם גילן יודע ברבים... (על התורה ח"ד עמי תס"ד).

דף קכ/א וכאן דרך חכמתן

ריחיים בצווארו ויעסוק בתורה?

רבי שאול מאמסטרדם נתברך באשה חכמנית ולמדנית, שכבר בנעוריה התפרסמה בידיעותיה המופלגות בתורה. פעם נשאלה הרבנית, מפני מה בכל המקרא נימנו בנות צלפחד לפי חכמתן, מלבד בפרשת מסעי, בה הן נימנו לפי גילן.

השיבה הרבנית: על בשרי למדתי. כל עוד לא הוטל עלי עול הבית, למדתי והוספתי חכמה. עכשיו שנישאתי, אף מה שלמדתי הולך ופורח מזכרוני. לפיכך, בנות צלפחד נימנו לפני נישואיהן לפי חכמתן, שהרי חכמניות היו. ברם, לאחר נישואיהן, כבר מנו אותן לפי סדר לידתן... (נרות שבת פ' מסעי).

דף קכג/א חרבי זו תפילה קשתי זו בקשה

הקשת הבוקעת

אומרים בשם החתם סופר, על הבקשה בסוף התפילה: "עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך" - ראשי תיבות "קשתי". על זה נאמר "את קשתי נתתי בענן", היינו: מאחר שכתוב (איכה ג/מד) "סלתה בענן לך מעבור תפלה", הרי שקשתי זו בוקעת את הענן, היינו: את המסך המבדיל בינה לקב"ה.

דף קכג/א קטן מה מעשיו איש תם יושב אהלים

מדוע בכתה לאה

סוגייתנו מספרת, שלאה אמנו ידיעה כי היא ורחל אחותה עתידות להנשא לעשו וליעקב, הגדולה לגדול והקטנה לקטן. וכאשר שמעה כי יעקב הוא איש תם יושב אהלים, מירדה בבכי עד שנשרו ריסי עיניה.

לכאורה, היה עליה לבכות, כאשר שמעה על מעללי עשו הרשע, בעלה המיועד, ולא כאשר שמעה על טיבו של יעקב הצדיק.

אלא, מבאר הבן יהודי, לאה קיוותה שתוכל להטות לטובה את לב עשו הרשע. ברם, לאחר ששמעה, שאף על פי שאחיו איש תם יושב אהלים, הוא לא סר מדרכו הרעה, אבדה ממנה התקווה להחזירו למוטב, ולפיכך ישבה ובכתה.

דף קכג/א גדולה לגדול וקטנה לקטן

תשובה כהלכה

מסופר במדרש (בראשית רבה, וילנא, פרשה ע'), שכאשר יעקב טען כלפי לאה מדוע הטעתה אותו לחשוב שהיא רחל, ענתה לו, כי למדה זאת ממנו, שהרי גם הוא אמר ליצחק אביו שהוא הבכור.

מה תשובה היא זו להצדקת מעשה הטעיה זה? מבארים המפרשים, כי לאחר שיעקב אבינו לקח את ברכות אחיו והחשיב את עצמו לבכור, אם כן הוא הגדול שבביתו. מעתה, שוב ראויה לאה ליעקב, שהרי אמרו האנשים, "הגדולה לגדול והקטנה לקטן"... (פניני קדם ח"א עמי קי"ב).

כלל ישראל מתאחד עם יצירת המוכת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהזוהר הקדוש עם ביאור ייחודי ותובנות מאירות לחיים בתוספת משנה והלכה יומית

ותן בלבנו מסתופכים מדי יום בהיכלו של רשב"י הק' וזוכים לחיים מאירים

רשב"י לכל: הצטרף עכשיו לאלפים שכבר מחוברים לאור

לעילוי נשמת מרת **צינה פלוק** ע"ה ב"ר אברהם הכהן ז"ל נלב"ע י"ז בתשרי ב' דחווה"ס תשל"ט **תנצב"ה** הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר אברהם פלוק ומשפ' שיחיו - תל אביב

חודש ראשון 5 ש"ח בלבד | מבצע השקה למצטרפים חדשים | מני עור הבית | 19.90 ₪

טעמו וראו *3764 כי טוב ה' | מאורות | הדף היומי